

تاثیر بازی های فکری بر سازگاری های اجتماعی دانش آموزان ابتدایی پسر شهر ساربوگ

ناصر جوبه^۱، فاطمه سارتابی^۲، رستم کدخدایی^۳، رضیه بلوچی^۴

^۱ کارشناسی ارشد حسابداری، دانشگاه پیام نور عسلویه و آموزش و پرورش شهرستان قصرقند (نویسنده مسئول)

^۲ کارشناسی زبان و ادبیات فارسی، دانشگاه آزاد نیکشهر و آموزش و پرورش شهرستان قصرقند

^۳ کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشگاه آزاد بیرجند و آموزش و پرورش شهرستان قصرقند

^۴ کارشناسی آموزش ابتدایی، دانشگاه آزاد نیکشهر و آموزش و پرورش شهرستان قصرقند

چکیده

با افزایش زندگی شهر نشینی و صنعتی شدن زندگی بشر، اندک اندک جامعه و محیط های فیزیکی زندگی نیز شرایط بسته تری را پیدا نموده و نهایتاً هم به زندگی آپارتمان نشینی ختم شدند. حضور بی سابقه مردم جامعه در فضای مجازی و استفاده از بستر اینترنت و شبکه های تلفن همراه، کاهش شدید مراودات اجتماعی در تمامی سطوح را به دنبال داشت. بازی های مجازی تلفن همراه جای بازی های واقعی و فکری را گرفتند و جریان رشد کودکان را در همه ابعاد تحت تاثیر قرار دادند، بازی های فکری غیرمجازی از مهمترین ابزار برای مراودات اجتماعی، درک متقابل، کاهش استرس می باشند. باروش نمونه گیری تصادفی خوشه ای چندمرحله ای در شهر ساربوگ از حجم آماری معین با روش پژوهش توصیفی از نوع همبستگی از مجموع ۴۶۳ نفر تعداد ۶۰ نفر از دانش آموزان پایه های چهارم، پنجم و ششم مدارس پسرانه شهر ساربوگ گزینش شدند و مورد پژوهش و بررسی قرار گرفتند. فرض اصلی این پژوهش در این بود که بازی های فکری غیرمجازی در دوری از فشارهای روحی و استرس و سازگاری اجتماعی رابطه معناداری دارد. برای تجزیه و تحلیل داده ها از پرسشنامه سازگاری اجتماعی سهرابی و سامانی (۱۳۹۰) با پاسخ های چندگزینه ای لیکرت استفاده شد. نتایج حاصله رابطه معنادار بازی های فکری غیرمجازی در پرورش هوش و نهایتاً ایجاد سازگاری اجتماعی در دانش آموزان ابتدایی پسرانه شهر ساربوگ را مورد تایید قرار دارد.

واژه های کلیدی: بازی های فکری، سازگاری اجتماعی، دانش آموزان

۱- بازی های فکری

بازی وسیله‌ای است که کودک خود را با آن تربیت می‌کند و بی‌شک این تربیت، بهترین و مفیدترین انواع تربیت است (زارع و احمدی، ۱۳۸۶). بازی کودکان فقط برای تفریح نیست، بلکه باید آن را جدی‌ترین کار کودکان قلمداد کرد، زیرا فعالیت یقیناً با ارزشیابی است. بازی، تلاش و فعالیت لذتبخش و خوشایند و مفرحی است که برای رشد همه جانبه کودک ضروری است. بازی یک روش طبیعی یادگیری است. کودک از راه بازی تجربه و آزمایش می‌کند. نتیجه می‌گیرد و می‌آموزد بازی قدرت ابداع و ابتکار و تمرکز را در کودک می‌پروراند و او را در کشف رابطه میان اشیاء و آنچه پیرامون اوست، یاری می‌دهد. بازی امکان کاهش اضطراب را فراهم می‌کند، انگیزه را افزایش و شانس بیشتری برای آزمایش راه حل و تمرین بدون هیچ پیامد واقعی فراهم می‌کند همچنین، با توجه به اینکه بازی فعالیت غالب در مرحله کودکی و نوجوانی است، می‌توان آن را به عنوان واسطه‌ای که رشد شناختی کودکان تقویت میکند در نظر گرفت رابه طور خلاصه، بازی به عنوان یکی از فعالیت‌های کلیدی در زندگی کودکان در مرحله کودکی در نظر گرفته می‌شود انواع مختلفی از بازی‌ها می‌توانند از توسعه کارکردهای اجرایی پشتیبانی کنند. شواهدی وجود دارد که استفاده از بازی های ویدئویی طراحی شده برای

دیگر محققان گزارش کرده اند که کودکان و نوجوانان از طریق بازی ارزیابی می‌شوند و عملکرد شان بهبود می‌یابد با اشیاء و رنگ ها و صداها آشنا می‌شود و در بازی با وسیله‌های ماشینی با طرز کار و نیرویی که سبب حرکت آنها می‌شود آشنا می‌شود. در بازی جورچین(پازل) به رابطه جزئی و کلی پی می‌برد و درآبازی اجسام شناور و غیر شناور را کشف میکند (زارع و احمدی، ۱۳۸۶). در تعریفی، هرگونه فعالیت جسمی یا ذهنی هدفداری که در اوقات فراغت یا اشتغال و برای کسب لذت، تمدد اعصاب، آرام بخشی جسم یا ذهن بازیگر و اقناع نیازهای آنی یا درازمدت فرد. یا گروه، چه به صورت انفرادی یا گروهی انجام گیرد بازی نامیده می‌شود (شریدان، ۱۳۸۲، روبین، فاین و واندبرگ (۱۹۸۰)) ویژگی بازی را شامل از درون فرد برانگیخته می‌شود، آزادانه انتخاب می‌شود، واقعیت گریز است و بازیکنان در آن شرکت فعال دارند، می‌دانند. (به نقل از هیوز، ۱۳۸۴ بازی یک ابزار آموزشی بسیار مهم برای پرورش ظرفیتهای ذهنی، جسمانی، عاطفی واجتماعی کودکان به شمار می‌آید. کودکان از طریق بازی می‌توانند به شکل خلاقانه‌تر بیندیشند و مهارت‌های هیجانی -اجتماعی خود را بهبود بخشند (کلانتری دهقی، نوری و عباسی، ۱۳۹۸). بازی رشد فرایندهای یادگیری همچون مشاهده، تجربه آموزی، حل مسئله و خلاقیت را در کودکان تقویت میکند و درعین حال به ارتقای مهارت‌های جسمی، گفتاری و اجتماعی کمک می‌کند (مهجور، ۱۳۷۲). در همین راستا نتایج تحقیقات (نشان دهنده تأثیر بازی بر کارکردهای اجرایی است. برای مثال، مداخله‌ای با هدف توسعه حافظه فعال، کنترل مهاری و

انعطاف پذیری شناختی با ۷۵ کودک ۵ ساله انجام دادند. نتایج نشان داد که کودکانی که در این مداخله شرکت کرده اند در انجام وظایف مربوط به کارکردهای اجرایی ساده و همچنین در سایر موارد نیاز به کارکردهای اجرایی پیچیده عملکرد بهتری دارند. نتایج پژوهش زارع و جهان آرا (۱۳۹۲) نشان داد که بازیهای رایانه‌ای فکری در زمان واکنش اطلاعات خودکار و تلاش بر و دقت عملکرد اطلاعات خودکار و تلاش بر تأثیر معناداری دارد.

در فرهنگ بزرگ وبستر، بازی به صورتهای زیر تعریف شده است:

الف: حرکت، جنبش و فعالیت به مثابه حرکت عضلات

ب: آزادی یا محدودیتی برای حرکت یا جنبش

ج: فعالیت یا تمرین برای سرگرمی، تفریح یا ورزش و قابلیت ارتباط موزن و هماهنگ

بازی نقش حیاتی و مهمی در زندگی کودکان دارد و وسیله‌ای است جهت کسب مهارت‌های زندگی، رشد خلاقیت، بسط قدرت تخیل و ایجاد یک تصویر ذهنی مثبت از فرد است. بازی، ارتباط بیان و ترکیب فکر و عمل است که احساس رضایت و خشنودی کودکان را به دنبال دارد. بازی به گونه ای ذاتی، داوطلبانه و خودانگیخته است و منجر به رشد جسمی، ذهنی، و اجتماعی کودکان می گردد (ایزدپناه جهرمی، ۱۳۸۹)

بسیاری از کودکان از شیوه‌های عمومی بازی پیروی می کنند، بدین معنی که در دو سالگی به وسایل و اشیاء دست می زنند، آن‌ها را برمی دارند، از هم جدا می کنند، باز به هم وصل می کنند، بالا می برند، پایین می آورند، روی زمین می غلتانند و سرانجام دور می اندازند. در سه سالگی نیروی سازندگی آن‌ها در قالب فعالیت‌های دستی به کار می افتد. در چهار سالگی مهارت و تسلط بیشتری در الگو سازی از خود بروز می دهند. کودکان پنج ساله در شرایط مساعد در طرح و ساختن اشیاء مهارت زیادی کسب می کنند و از نمایشنامه های هنری درخورفهم خود نیز لذت می برند. (پارسا، ۱۵۷، ۱۳۷۰).

مواد مهم و اصلی برای بازی کودکان در دوره نونهالی (۳-۶) ساله عبارت از فضای وسیع، وقت کافی و وسایل مناسب است

تا بتوانند بنا به توانایی و میل و سلیقه خود از آن ها استفاده کنند. کودکان از میان فعالیت‌های مختلف آن‌هایی را که بیشتر

پاسخگوی نیازهایشان باشند برمی گزینند. گل رس، مدادهای رنگی، باسمه های چوبی، وسایل نقاشی، معماها و جزء آن

وسایلی هستند که در ایجاد علاقه و فکر خلاق کودکان بسیار بااهمیت و ارزشمندند. (پارسا، ۱۷۸).

رابرت وایت " می گوید: ((ساعات زیادی را که کودکان صرف بازی می کنند نمی توان به هیچ وجه تلف شده تلقی نمود

بازی ممکن است شادی بخش باشد، ولی در دوران کودکی یک کار جدی است)).

در ادامه به اهدافی که به طور مستقیم و غیرمستقیم از طریق بازی تحقق می یابند اشاره می شود:

بازی و کارکرد جسمانی:

فعالیت های کودکان ضمن بازی باعث تحرک عضلات کوچک و بزرگ شده، به پرورش و تقویت آنها کمک می کند. مثال هنگام دویدن، راه رفتن و پریدن عضلات بزرگ بدن، و موقع بازی با مکعبها و یا خمیر، عضلات کوچک به حرکت در می آیند، این فعالیت ها توجه کودک را زیادتیر، حرکات او را دقیق تر و مهارت او را بیش تر می کند. (یابانگرد، اسماعیل؛ اسفند ۱۳۷۰).

بازی و کارکرد ذهنی:

بازی عامل اصلی در پرورش ذهنی کودک به شمار می آید. کودک و نوجوان آنچه که در خانه یا مدرسه می آموزد ضمن بازی تکرار می کند و هنگام تکرار درباره آنها می اندیشد و معنای بسیاری از این پدیده ها برایش قابل فهم تر می گردد. فعالیت فکری کودک ضمن بازی با تصور همراه است که باید نقشی برای خودش انتخاب کند، مثال پزشک، پس باید در ذهن خود رفتار و حرکات و گفتار او را تصور نماید. تصور کودک همچنین در تجسس ابزار و وسایلی برای اجرای نقش به کار می افتد و رشد می کند (بیابانگرد، ۱۳۷۱).

بازی و رشد اجتماعی:

بازی با همسالان از اساسی ترین پایه هایی است که دنیای کودکانه بر آن استوار است. در حقیقت می توان گفت کودکان همسال برای خود جهانی می سازند که نظیر یک خرده فرهنگ زیرمجموعه جامعه بزرگتری است که کودکان در آن زندگی می کنند. این خرده فرهنگ تاریخچه، سازمان اجتماعی، و ابزار انتقال داشته های مخصوص به خود را دارد (ماسن ۱۳۷۰).

(۵۰۸).

انتقال دانسته ها در این دنیا با خلق محیطی صورت می گیرد که در آن هر عنصر بیرونی ما به ازایی دارد، به این ترتیب کودک این فرصت را می یابد که در دنیایی ایمن و حفاظت شده دریافت کند، بیازماید و تجربه کسب کند. کودک در حین بازی یاد می گیرد چطور با افراد روابط اجتماعی برقرار کند و چطور مشکلات ناشی از این روابط را حل کند. کودک از طریق بازی های دسته جمعی مبتنی بر همکاری، تعامل با بزرگسالان را می آموزد. بازی کردن در خانه پیوندهای محبت آمیز میان والدین و

کودکان و میان خواهر و برادرها را تقویت می‌کند. و منتهی به تطابق اجتماعی بهتر و محیط خانوادگی سالم تر می‌شود. احمدوند (۱۳۷۲، ۱۴).

هرچند در نهایت کودک در مدرسه و مهد کودک ورود به اجتماع را تجربه می‌کند، اما صرف قرارگرفتن در چهارچوبی خارج از خانواده به معنای برقراری ارتباط موثر با سایر همسالان نیست. کودک اولین بار از راه بازی‌های دسته جمعی به ارزش

کودکان دیگر که بدون آنها بازی مقدور نیست پی می‌برد. به وسیله بازی آنها یاد می‌گیرند چگونه یکدیگر را قبول داشته

باشند، درباره قوانین بازی توافق کنند و دسته جمعی بر گروه رقیب پیروز شوند. (احمدوند ۱۳۷۲، ۱۵).

گذشته از این تعامل، کودکان حین بازی، از طریق ارزشیابی مدام فعالیت‌های یکدیگر و بازخوردهایی که با هم دارند غنی‌تر می‌شوند. جایگاه اجتماعی و مفهوم فردی کودک در میان گروه همسالان در نتیجه این تعاملات مشخص می

شود. (ماسن، ۱۳۷۲)

متجاوز از نیم قرن، در آمریکا و دیگر ملت‌های پیشرفته، بازی آزادانه بچه‌ها با کودکان دیگر به شدت کاهش یافته است. در

همین دوره اضطراب، افسردگی، خودکشی، احساس درماندگی و خودشیفتگی در کودکان، نوجوانان و جوانان به شدت افزایش یافته است. کودکان به گونه ای طراحی شده اند که به طور طبیعی بازی کردن را انتخاب می‌کنند. هر کجا که کودکان برای بازی کردن آزادند، بازی می‌کنند. در سراسر جهان و در طول دوره‌های تاریخ، بیشترین بازی‌ها در خارج از منزل و با بچه‌های دیگر رخ داده اند.

گرایش فوق العاده بشر به بازی و ارزش آن در دوران کودکی، بیشترین نمود خود را در فرهنگ‌های مردمی آشکار می‌سازد. انسان شناسان و دیگر ناظران به صورت منظم گزارش داده اند که کودکان در چنین فرهنگ‌هایی به طور آزادانه _ اساساً از طلوع تا غروب هر روز (حتی در دوران جوانی _ بازی و کاوش می‌کنند. و با این کار آنها مهارت‌ها و نگرش‌های لازم برای بزرگسالی موفق را به دست می‌آورند (یومی گوسو، ۲۰۰۹).

کودکان از طریق بازی، احساسات، ناکامی‌ها و اضطراب‌ها و ترس‌های خود را بیان می‌دارند. از این رو، بازی برای درمانگران وسیله‌ی مناسبی است تا به دنیای کودکان رخنه کنند و آن‌ها را بیشتر و بهتر بشناسند و به مشکلات آن‌ها پی‌ببرند. امروزه از فن بازی درمانی به گونه ای فزاینده در دنیای پیشرفته برای تشخیص مسائل و مشکلات کودکان و درمان آنها استفاده می‌شود.

بازی معانی و ارزش های زیادی برای کودک دارد، از جمله اینکه اساساً بازی فعالیتی است که کودک در خلال آن درک می کند، درمی یابد، می شناسد و احساس راحتی می کند. بازی بخش تفکیک ناپذیری از دنیای کودک است، روش او برای ایجاد ارتباط، وسیله ای او برای مبادله و آزمایش است و کلاً نوعی شناخت و تسلط بر واقعیت های خارجی محسوب می شود (احمدوند ۱۳۷۲، ۱۱۲).

گزارش مجمع عمومی جراحان آمریکا در سال ۱۹۹۹ با عنوان "سلامت روان کودکان و نوجوانان" نشان می دهد ۷۴٪ از جوانان ۲۱ ساله مبتلا به اختلالات روانی، سابقه بروز این اختلالات را در دوران نوجوانی ذکر کرده اند.

نتایج حاصل از مطالعات اپیدمیولوژیک صورت گرفته در دو دهه اخیر نشان می دهد که در ۸-۲٪ بیماران مبتلا به افسردگی متوسط سن بروز اولین علائم ۱۶ سال بوده است. شواهد دیگری مبنی بر احتمال بیشتر ابتلاء این افراد به افسردگی شدید، اضطراب، اختلال عملکرد اجتماعی، افت تحصیلی و حتی تمایل به خودکشی در سال های آتی وجود دارد. (فرگوسن، ۲۰۰۲)

فرضیه مکانیسم نوروبیولوژیک پیشنهاد می کند که مشارکت در فعالیت های بدنی از طریق تغییر در ترکیب ساختاری و عملکردی مغز، شناخت و سلامت روان را افزایش می دهد.

اهمیت بازی ها فکری

۱. افزایش تمرکز، توجه و ادراک: افزایش و تقویت این سه مهارت ذهنی، از جمله فواید بازی های فکری برای کودکان است که نقشی اساسی و مبنایی در رشد همه جانبه ی کودک خواهد گذاشت. اگر این قوا در ذهن کارایی لازم را نداشته باشند، هرگونه آموزش در سال های بعدی با شکست مواجه خواهد شد. جالب اینجاست که جنبه ی سرگرمی بازی ها برای کودکان، برجسته تر است و آنان معمولاً احساس نمی کنند در حال تقویت مهارت ها و آموزش و یادگیری هستند.

یک نکته ی مهم در این رابطه، تأثیری است که می توان از بازی های فکری استاندارد و مناسب، برای بهبود تمرکز و ادراک کودکان بیش فعال داشت. از سوی کارشناسان معمولاً توصیه می شود برای تمرین تمرکز و توجه در این دسته از کودکان، حتماً از بازی های فکری مدد گرفته شود.

۲. درک بهتر مفاهیم درسی با استفاده از بازی های فکری: از جمله مهم ترین فواید بازی های فکری برای کودکان که از نظر والدین و مربیان نیز بسیار مورد نیاز است، کمک به آموزش و عمیق تر کردن فرایند یادگیری است. اگر در مدارس به نقش

بازی‌های فکری در یادگیری توجه شود، فرایند آموزش نیز تسریع و تسهیل می‌شود.

۳. تقویت تخیل و افزایش خلاقیت: از فواید بازی‌های فکری برای کودکان این است که مؤثرترین نقش را در تقویت تخیل و

خلاقیت کودکان دارند. بازی‌های فکری مجال عالی برای کودک فراهم می‌کنند تا از ذهن خود کمک بگیرد و حقایق را با

تجزیه و تحلیل ذهن خود، کشف کند. قطعات یک پازل ساده را در نظر بگیرید؟ می‌دانید ذهن کودکان چه فعالیت‌های

گسترده‌ای انجام می‌دهد تا او آن پازل را بچیند؟

۴. فواید بازی های فکری برای رشد اجتماعی کودک

کودک در جریان بازی‌ها، هم‌بازی دارد. از فواید بازی فکری برای کودک این است که علاوه بر هم‌بازی، هم‌فکر نیز دارد. در

روند بازی‌های فکری کودکان در تمرکز، توجه و نتیجه‌گیری‌ها، یاری دهنده‌ی یکدیگر هستند. آنان افکار و ایده‌های خود را با

هم‌سالانشان مطرح می‌کنند، به تجزیه و تحلیل یافته‌های ذهنی یکدیگر می‌پردازند و از جمع‌بندی فکرها و ایده‌های

گوناگونشان به نتایجی می‌رسند.

ذکر این نکته ضروری است که نباید در رشد و تقویت مهارت‌های اجتماعی کودکان شتاب‌زده یا کمال‌گرا باشید. کودکان نیز

همانند بزرگسالان افکار مستقلی دارند و ممکن است در بین آنان ناسازگاری‌ها و اختلافاتی مشاهده کنید. اتفاقاً چنین

رخدادهایی را می‌توان در بیشتر موارد نشانه‌ی خوبی دانست زیرا حکایت از پویایی فکری کودکان دارد.

هم‌چنین افزایش مسئولیت‌پذیری کودکان در قبال خود و همسالان و نیز تقویت روحیه‌ی پذیرش تفاوت‌ها، مدارا و مدیریت

روابط از سایر فواید بازی فکری برای بچه‌ها به شمار می‌آید.

۵: فواید بازی های فکری برای رشد روانی و شخصیت فردی

رشد فردی زمینه‌ای برای رشد اجتماعی است. اگر می‌خواهیم فرزندانمان عملکرد نیرومندی در اجتماع داشته باشند، باید ابتدا

روی زمینه‌های فردی آنان نیز تمرکز کنیم.

۱. تقویت اعتماد به نفس: از فواید بازی های فکری برای کودکان، رشد اعتماد به نفس در آنان است. هماهنگی نوع بازی با سن

و توانایی‌های کودک به طور ویژه در این مورد، مطرح است. درک توانستن، طی فرایندی که متشکل از برخی مراحل است و به

حصول نتیجه می‌انجامد، از طریق بازی های فکری برای کودک فراهم می‌شود.

۲. کاهش استرس: از بهترین فواید بازی‌های فکری که اتفاقاً بزرگسالان نیز به آن توجه نشان دهند، کاهش اضطراب و فشار

روانی است. بازی های فکری معمولا با جلب توجهات پراکنده به سمت خود، افکار آشفته را سروسامان می دهند. این بازی ها در بهبود عملکرد ذهن در راستای حل مسائل نیز بسیار مؤثر هستند.

۳. افزایش تعاملات مثبت میان کودک با اعضای خانواده: برخی بازی های فکری به شیوه ای طراحی شده اند که برای همه ی اعضای خانواده جذاب هستند. در این شرایط، کودک طی مراحل بازی، ارتباطی متفاوت با اعضای خانواده پیدا می کند. ممکن است طی بازی، بیان و رفع نیازهای خود را از نوع دیگری تجربه کند. مهم تر از آن، این که پذیرش مسئولیتی در بازی که می تواند با آن نقش یاری رسان را در قبال خانواده بازی کند، تجربه ی بی نظیری از توانایی برای اوست.

شروع بازی را می توان به گذشته های دور از بدو پیدایش انسان نسبت داد در حقیقت بازی جزئی از زندگی انسان از بدو تولد تا زمان مرگ است انسان از نظر زیستی نیاز به جنبش و حرکت دارد و بازی جزء مهم این و جنبش و حرکت است. انسان برای رشد ذهنی و اجتماعی خود نیاز به تفکر دارد و بازی خمیر مایه ی تفکر است تشکیل اجتماعات اولیه بشری نحوه و شکل جدیدی از بازی را پدید آورد در ابتدا بازیچه بشر مواد و اشیای خام و طبیعی بود قطعه ای سنگی به دست گرفتن آن به حرکت درآوردن آن و سرانجام قرار دادن و یا پرتاب کردن آن هم نوعی بازی محسوب می شد. رشد اجتماعی و ذهنی انسان و تسلط پیشرونده او بر طبیعت امکان دستکاری در اشیای طبیعی را به وجود آورد و از این زمان اشیا به خواست انسان تغییر شکل دادند تا بتوانند اندیشه انسان را در شکل دهی به بازی غنای بیشتر بخشند و روح او را راضی تر کنند سنگ کاری های روی دیوار غارها و شباهت آنها با مواد مورد نیاز بازی به برداشت ما از خدمت بازی ارزش بیشتری خواهد بخشید ابداع زبان برای انتقال اندیشه ها تشکیل جوامع بزرگتر بشری و آسان تر شدن راه تبادل اطلاعات بعد جدیدتری را در بازی به وجود آورد در واقع این دوران آغازگر بازیهای خلاقانه تری است که نیاز به استفاده از زبان و کلمات برای انجام آن ضروری بود (سیامک مهجور، ۱۳۸۳).

بازی های فکری یکی از نیازهای اساسی کودکان به شمار می رود حتی در تمام مراحل عمر جریان دارد و البته که در دوران کودکی از شدت بیشتری برخوردار است و مهمترین و اساسی ترین فعالیت کودک به شمار می رود که در عین سرگرم کردن کودک کارکردهای مهم دیگری را دارا است که هر یک از این کارکردها به جنبه هایی از زندگی کودک مربوط می شوند که او را برای ورود به زندگی بزرگسالی آماده می سازد از این لحاظ شرایط بازی آزادی کودک در بازی اسباب بازی ها مورد استفاده کودک و مدت زمانی که به بازی با کودک اختصاص داده می شود اهمیت شایان توجهی دارد، خداوند نخستین دوره رشد انسان را با بازی همراه کرده است در اسلام نیز دستور است که فرزندان تا هفت سال رها کنید تا بازی کند این دستور نشانگر تاثیر

بازی در تربیت کودک است زیرا کودک در این سن حرف شنوی چندانی ندارد و نمی‌توان با امر و نهی او را تربیت کرد (فیروزه، ۱۳۹۳).

از دیرباز تاثیر ابزار و بازیهای فکری بر جنبه‌های مختلف رشد کودکان مورد توجه بسیاری از متخصصان رشد بوده است امروزه روانشناسان دیدگاه گسترده‌تری از جهان کودک و آنچه در آن می‌گذرد و تاکیدی خاص بر آموزش و پرورش دوران کودکی و نقش آن در آینده آنان دارند. کودکان پیش دبستانی تمایل بسیار به شرکت در بازی و فعالیت‌های فکری از خود نشان می‌دهند بنابراین وقتی که بازی به عنوان وسیله ای برای آموزش موضوع‌های آموزشی به کار می‌روند در اغلب موارد علاقه به یاد گرفتن به میزان بسیار افزایش می‌یابد استفاده از بازیهای فکری هدفی مطلوب است که باید برای همه کودکان در نظر گرفته شود تا امکان کنترل و استفاده بیشتری از این ابزار در محیط زندگی خود داشته باشد (حبیب الهی، ۱۳۹۲).

بازی یک روش طبیعی در یادگیری است کودک از راه بازی تجربه و آزمایش می‌کند نتیجه می‌گیرد و می‌آموزد بازی قدرت ابداع و ابتکار و تمرکز را در کودک می‌پروراند و او را در کشف رابطه میان اشیا و آنچه پیرامون اوست یاری می‌دهد از طریق بازی نه تنها می‌توان زمینه‌ی یادگیری معنادار و فکر کردن به امور مختلف را در کودکان ایجاد کرد بلکه می‌توان به بازسازی فکر و ایجاد یک خط مشی فکری صحیح کمک کرد به این صورت که رفتارهای ورودی تکمیل اصلاح و در مسیر و جریان اصلی یادگیری قرار گیرند (زارع، ۱۳۹۴).

دوران کودکی با بازی سپری می‌شود بازی‌هایی که همگی بر رشد کودک در تمام زمینه‌ها تاثیر مستقیم دارند بازی‌های کودکانه باعث رشد ذهنی، عقلی، بدنی، اجتماعی و دینی و..... می‌شود و همچنین باعث یادگیری رابطه مناسب با محیط و افراد گوناگون می‌گردد (فیروزه، ۱۳۹۳) پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

از دیدگاه لینگمن، هانت، گلدینگ، ایموند (۲۰۰۹) به منظور تسهیل رشد عملکردهای کودکان باید انواع مختلفی از مهارت‌ها توسط کودکان انجام پذیرد که این مهارت‌ها زمانی برای کودک به راحتی تحقق پذیر است که وی می‌تواند از وسایل متعددی فکری و آموزشی استفاده کند.

بسیاری از آموزش‌های تربیتی را می‌توان در خلال بازیها به کودک نشان داد و به راحتی کودک را در مسیر درست تربیت نمود. همانطور که از خلال بازیهای کودک نیز می‌توان به شرایط عاطفی کودک احساسات و افکار کودک پی برد بنابراین بسیار لازم است که مربیان به اهمیت بازی در زندگی کودک توجه داشته و شرایط مناسب را برای بازیهای مناسب فراهم سازند امروزه (میسکی، ۲۰۰۵). امروزه اهمیت و ارزش بازی در دوران کودکی به وسیله پژوهش‌های گسترده کاملاً مورد تایید قرار گرفته است بازی روی رشد جسمی و عاطفی، ذهنی، آموزشی، تخیل، اخلاقی، شخصی، اجتماعی تاثیر می‌گذارد و دارای ارزش

تشخیص و درمانی می‌باشد (تیموری، ۱۳۸۶) بازی یک امر و بدون حضور ذهن یا بدون ساخت نیست بلکه بخش جدایی ناپذیر از زندگی ماست وسیله موثر برای کارکرد بهینه موثر در بزرگسالی و فراگیر رشد شناختی است (هرلزینگا ۱۹۵۰ به نقل از مونگیلو ۲۰۰۶) بر اساس نظریات پیازه و ویگوتسکی بازی اصلی ترین عامل رشد شناختی کودک است همچنین یکی از بارزترین روش‌های فکری قابل دسترس برای خردسالان می‌باشد (انگچی و عسگری ۱۳۸۵) کودکان در قالب بازی با درک واقعیت ها و کنترل مهارت های شخصی به تبادل دست می یابند.

ژان پیازه روانشناسی که همه او را به خاطر نظریات ارزشمندش در زمینه رشد شناختی می‌شناسند بازی را در ردیف عامل‌هایی که در رشد هویتی و شناختی تاثیر دارند قرار می‌دهد. نظر وی در مورد بازی نیز نظر نسبتاً جامعی است و مورد قبول اکثر نظریه‌پردازان قرار گرفته است پیازه در تعریف بازی ۴۰ ویژگی را بر شمرده است که به عنوان معیار فعالیت بازی معرفی می‌شود و فعالیتی را بازی می‌داند که هدف دار نبوده کاملاً اختیاری و لذت بخش باشد و در عین حال سازماندهی نداشته و از هرگونه پرخاشگری به دور باشد. (مظلوم، ۱۳۸۷) برای درک بهتر مفهوم بازی در نظر پیازه به تقسیم بندی وی از بازی می‌پردازیم وی بازی را به چهار دسته تقسیم بندی کرده است که عبارتند از بازی‌های مهارتی یا تمرینی، بازی‌ها نمادین، بازیها باقاعده، بازیهای سازنده

بازی های مهارتی:

به نظر پیازه بازی های مهارتی شکل ابتدایی بازی است و اکثراً در مرحله حسی حرکتی دیده می‌شود جنبه تفننی این بازی کمتر بوده و تکرار فعالیت‌های اکتسابی است (توفیق، ۱۳۸۲).

کودک از طریق بازیهای مهارتی یا تمرینی به رشد اعمال و حرکات نایل می‌شود و از پرداختن به این گونه بازی ها لذت می‌برد مثلاً کودکی که سوار بر تاب علاوه بر احساس شادی و لذت حفظ کنترل خود در روی تاب را که یک مهارت است نیز یاد می‌گیرد (شفیع آبادی، ۱۳۸۷).

بازی های نمادین:

بازی های نمادین دسته از بازی هایی هستند که هر کودکی خود آن را درست کرده و به تنهایی بازی می‌کند کودک در سنین دو و سه سالگی تا پنج و شش سالگی از طریق این گونه بازی‌ها با بهره‌گیری از تخیل و واقعیت اشیا در دسترس را تغییر می‌دهد و به گونه‌ای با آنها برخورد می‌کند که گویی واقعیت دارد استفاده از این گونه بازی ها کودک را از محدودیت های

محیطی رها می سازد و به آرزوهایش جامعه عمل می پوشاند مثلاً چوبی را در لایه ی پاهایش قرار داده و مانند اسبی می تازد

کودک در بازی های نمادین خود با واقعیت های برون وفق نمی دهد بلکه واقعیت ها را تغییر می دهد و آنها را همسان نیازهای خود می کند.

بازی های با قاعده :

بازی های با قاعده بازیهای هستند اجتماعی و دارای قواعد و مقررات خاصی که توسط گروه تحمیل می شود. کودک از طریق این بازی ها مشارکت، همکاری، رعایت حقوق دیگران و قوانین اجتماعی را یاد می گیرد و اکثراً در سنین ۴ تا ۷ سالگی در بین کودکان رایج بوده و با رشد اجتماعی کودک بر اهمیت آن افزوده می شود. در بازی های گروهی که دارای قواعد و مقررات است بازیگر باید نقش دیگر بازیکنان را بداند همانطور که نقش خود را می داند و همچنین با توانایی گرفتن نقش دیگران را در خود رشد و توسعه می دهد تا بتوانند از این طریق پیش بینی نمود که در آینده چه اتفاقی خواهد افتاد تا رفتار خود را با آن سازگار نماید(صرافان، ۱۳۸۸).

بازی های سازنده:

بازی های سازنده بر پایه بازی های نمادین ساخته می شود و از جمله بازی های است که جامعه تفننی آن کمتر بوده و متوجه ساخت یک وسیله می باشد و به سازندگی واقعی منجر می شود انجام کارهای مکانیکی حل مسائل و آفرینش های هوشمند جزئی این بازی هاست که حد اصل این بازی های کودکانه و سازگاری های واقعی هست(توفیق، ۱۳۸۲).

۲- سازگاری اجتماعی

سازگاری اجتماعی، به وضعیتی اطلاق می شود که افراد خود را به تدریج و از روی عمد یا غیر عمد تعدیل می کنند تا با فرهنگ موجود سازگاری نمایند، هدف عمده و اصلی اجتماعی شدن هماهنگی فرد با محیط اجتماعی است تا با ارتباط سالم و مؤثری که بین فرد و جامعه برقرار می شود، زمینه رشد شخصی فراهم گردد. لذا مهمترین شاخص و نشانه ی اجتماعی شدن، سازگاری اجتماعی است، سازگاری اجتماعی انعکاسی از تعامل فرد با دیگران، رضایت از نقشهای خود و نحوه ی عملکرد در نقش هاست، که به احتمال زیاد تحت تأثیر شخص قبلی، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار می گیرد(والی پور، ۱۳۸۰).

مبانی نظری پیرامون سازگاری اجتماعی

بند اول: نظام و ساختار اجتماعی

یک نظام اجتماعی، مجموعه ای از کنشگران فردی است که در موقعیتی که دست کم جنبه فیزیکی یا محیطی دارد، با یکدیگر کنش متقابل دارند و رابطه ی شان با همدیگر و محیط بواسطه ی یک نظام ساختار بندی شده ی فرهنگی و نمادهای مشترک مشخص می شود (پارسونز ۱، ۱۹۵۱؛ نقل از ریتزر ۲؛ ترجمه محسن ثلاثی، ۱۳۸۷،)

پدیده ی جمعی به نسبت خود بسنده است که اعضایش می توانند همه نیازهای فردی و جمعی شان را برآورده سازند و یکسره در چارچوب آن زندگی کنند (روشه، ۱۹۷۵؛ ترجمه زنجانی زاده، ۱۳۷۰). هومنز (۱۹۷۱) معتقد است که انسانها موجودات اجتماعی اند و در کنش متقابل با یکدیگر به سر می برند و اینکه اصول حاکم، بر رفتار فردی بر رفتار اجتماعی انسان ها نیز تسلط دارد. تبادل های انسانی ویژگی دوطرفه دارند و هر دو طرف در یک رابطه تبادلی با یکدیگر قرار دارند (ریتزر؛ ترجمه محسن ثلاثی، ۱۳۸۷، ص ۴۱۶ ساختار اجتماعی به الگوهای تشخیص پذیر در زندگی اجتماعی، قواعد مشاهده پذیر و اشکال قابل شناسایی اطلاق می شود

(بلاو، ۱۹۷۵) از طرفی درهم ریختگی بی شکلی و رفتار انفرادی بشری که تابع هیچ نظم و قاعده ای نیست در نتیجه ساختاری ندارد (هومنز، ۱۹۷۵؛ نقل از بیرامی، ۱۳۸۷).

کنشگران خود را در یک ساختار اجتماعی می یابند این ساختار اجتماعی همانندی های اجتماعی شان را مشخص می کند و آن نیز به نوبه ی خود الگوی برداشت آنها را از مزایایی که ممکن است از اتخاذ هر یک از راه های گوناگون کنش به دست آورند معین می سازند. درضمن، ساختار اجتماعی توانایی انجام دادن کنش از سوی کنشگران را در جهات متفاوت مشخص می سازد. کافمن (۱۹۶۶) معتقد است که ساختارها (قوانین، قواعد) افراد را قادر می سازد تا رخدادهای زندگی شخصی و جهان شان را ادراک کنند، ماهیت و موقعیت را تشخیص دهند و در جهت سازمان دادن تجربه و راهنمایی کنش فردی یا جمعی عمل کنند. گیدنز (۱۹۸۷)،

نظام اجتماعی را به عنوان عملکردهای اجتماعی باز تولید شده یا روابط باز تولید شده میان کنشگران یا جمع هایی که به صورت عملکردهای اجتماعی با قاعده سازمان گرفته اند تعریف می کند.

باید اظهار نمود که جهان حیاتی، مکانی متعالی است که گوینده و شنونده در آن ملاقات می کنند و به گونه ای متقابل این داعیه ها را مطرح می سازند که گفته های شان با دنیایشان سازگاری دارد آنها می توانند اعتبار این داعیه ها را مورد انتقاد یا تأیید قرار دهند در نتیجه به توافقهایی برسند (هابرماس، ۱۹۸۷؛ نقل از ریتزر؛ ترجمه محسن ثلاثی، ۱۳۸۷).

بند دوم: تعریف و ماهیت سازگاری

مفهوم سازگاری از واژه ی انطباق در زیست شناسی گرفته شده است که یکی از پایه های نظریه تکامل داروین (۱۹۸۵) است و به ساختارهای بیولوژیکی و فرایندهایی که زنده ماندن انواع موجودات را تسهیل می کند اشاره دارد (لازاروس، ۱۹۷۵؛ نقل از بشارت، ۱۳۸۴) سازگاری یک ساختار فیزیولوژیکی یا کالبد شناختی، یک فرآیند زیست شناختی یا یک الگوی رفتاری است که در طول تاریخ به بقا و تولید مثل کمک کرده است (ویلسون، ۱۹۷۵؛ نقل از توکلی، ۱۳۷۶) سازگاری از راه انتخاب طبیعی به وجود می آید و باید قابل انتقال از راه توارث باشد. (هرگنهان و السون ۲۰۰۵؛ ترجمه سیف، ۱۳۸۵).

هر موجودی برای حفظ خود و تامین نیازهایش تلاش می کند تا با محیطی که در آن زندگی می کند سازگار شود، این تلاش در انسان جریانی پویا و بدون انقطاع است چون هم نیازهای او متنوع و در حال دگرگونی هستند و هم شرایط و اوضاع و احوال محیطی که در آن نیازهای مزبور می بایستی برآورده گردند در حال تغییر و دگرگونی است (نوابی نژاد، ۱۳۷۰). سازگاری در روان شناسی عبارت است از رابطه ای که هراگانسیسم با توجه به شرایط پیرامون محیطش با محیط برقرار می کند. این اصطلاح معمولاً به سازگاری روان شناختی یا اجتماعی اشاره دارد و با معنای ضمنی مثبت، زمانی به کار گرفته می شود که فرد در یک فرآیند مستمر برای ابراز استعدادهای خود واکنش نسبت به محیط و در عین حال در جهت تغییر آن به گونه ای مؤثر و سالم درگیر است (ربر، ۱۹۹۵، به نقل از صدیق اورعی، ۱۳۷۹).

مک دونالد (۱۹۸۵) می گویند: "فردی سازگار است که پاسخهایی که او را به تعامل با محیطش قادر می کند، آموخته باشد و به طریق قابل قبول با اعضای جامعه خود رفتار کند تا نیازهای او ارضا شوند". یک فرد در یک موقعیت اجتماعی خاص می تواند خود را به راه های گوناگون با آن موقعیت تطبیق دهد یا سازگار کند (فنونی، ۱۳۸۰).

هم نوابی فرد با گروه عبارت است از اینکه فرد، باورها، ارزش ها، نمادها و هنجارهای گروه را درونی کرد و در ساخت شخصیت خود، یگانگی بخشیده باشد. همنوایی، استاندارد و یکسان شدن رفتار است (روشه، ۱۹۷۵؛ ترجمه زنجانی زاده، ۱۳۷۰).

منظور از سازگاری انطباق متوالی با تغییرات و ایجاد ارتباط بین فرد و محیط، به نحوی که با رفاه اجتماعی همراه باشد. سازگاری امری است نسبی و انسانها با درجات مختلفی به سازگاری دست می یابند (والی پور، ۱۳۸۰). زمانی که افراد دچار تصادف و یا در تأمین احتیاجات خود با مانع برخورد کنند اگر بتوانند برای رفع موانع عاقلانه رفتار کنند و از طریق مختلف اقدام نمایند در این

صورت فعالیت های آنان، مثبت و نتیجه بخش خواهد بود و این فعالیت ها را سازگاری گویند (شریعتمداری، ۱۳۹۶)

هر گاه تعادل جسمی و روانی فرد به گونه ای دچار اختلال شود که حالت ناخوشایندی به وی دست دهد و برای ایجاد توازن، نیازمند بکارگیری نیروهای درونی و حمایت های خارجی باشد، و در این اسلوب جدید موفق شود و مسأله را به نفع خود حل نماید، گویند فرآیند سازگاری به وقوع پیوسته است (اسلامی نسب، ۱۳۷۳). فرد اجتماعی شده پیوسته ارتباطی دوگانه با جامعه دارد، از یک سو در جامعه عجین شده است و از سوی دیگر در برابر آن می ایستد، از دید زمیمل، در جامعه همیشه، هماهنگی با کشمکش، جذب با دفع و عشق با نفرت همراه است به این ترتیب روابط در جامعه سرشار از ابهام است. از طرفی افراد نسبت به همدیگر علاوه بر احساسات مثبت احساسات منفی نیز نسبت به یکدیگر دارند، بنابراین در عالم تجربه گروه و جامعه ای را نمی توان یافت که یکسره هماهنگ و عاری از هر گونه تضاد باشد. پارسونز (۱۹۹۵) عموماً چنین تصور می کرد که کنشگران در فرا گرد اجتماعی شدن، گیرندگانی منفعل اند، کودکان نه تنها عمل کردن، بلکه باید هنجارها، ارزش ها و اخلاقیات جامعه را فرا گیرند وی معتقد است نیاز به ارضاء، کودکان را به اجتماع پیوند می دهد. این نیاز در مراحل بعدی زندگی، گرایش به ثبات دارند و از طریق یک تقویت ظریف و ملایم همچنان مستمر خواهند ماند. پس می توان گفت زمانی فرد از سازگاری بهره مند است، که بتواند میان خود و محیط اجتماعی اش، رابطه ای سالم برقرار کرده و نیازها و انگیزه های خود را ارضا نماید (صدیق اورعی، ۱۳۷۹).

عوامل مؤثر بر سازگاری

در یک تقسیم بندی کلی می توان عوامل مؤثر بر سازگاری را در چهار دسته ذیل قرار دارد:

- ۱- عوامل فردی: ویژگی های فردی (از قبیل عدم جذابیت فیزیکی، وجود نقص عضو، بیماری های جسمی و مهارت های حرکتی که از کنترل فرد خارج هستند) در جذب و یا عدم پذیرش از سوی همسالان نقش مهمی دارند.

۲- عوامل خانوادگی: خانواده اولین و مهمترین محیطی می باشد که کودک در آن از کیفیت روابط انسانی آگاهی می یابد و در رشد شخصیت و اجتماعی شدن وی نقش اساسی به عهده دارند.

۳- عوامل اجتماعی: تغییرات سریع و بزرگ اجتماعی مانند فقر، اعتیاد، تماس دایمی با معیارهای اخلاقی و فرهنگی مغایر با معیارهای خانوادگی احتمالاً بر عدم سازگاری کودکانی افزایش می دهد.

۴- همسالان: احساس تعلق و وابستگی به دیگر انسان ها از اساسی ترین نیازهای فردی است که در زمینه های مختلفی از جمله روابط همسالان بروز میکند و بر رشد روانی و جسمی و اجتماعی فرد تأثیر می گذارد و به طور کلی نوجوانان، همسالانی را ترجیح می دهند که بشاش، انعطاف پذیر، خوش طینت و مشتاق باشند، افرادی از نظر آنها محبوبند که به دیگران یاری دهند تا احساس کنند از سوی سایرین پذیرفته شده اند، روابط ضعیف با همسالان در دوران نوجوانی پیشگوی ناسازگاری عاطفی دوران بزرگسالی است (ماسن؛ ترجمه یاسایی، ۱۳۸۰)

بررسی انواع سازگاری

اسکات (۱۹۸۹)، به نقل از فرقدانی، (۱۳۸۳) انواع سازگاری را به این صورت عنوان می کند:

الف - سازگاری آموزش یا تحصیلی

ب - سازگاری بین فردی یا اجتماعی

ج - سازگاری خانوادگی

از طرفی سینها و سینگ (۱۹۹۳) نیز سازگاری را به صورت، الف - سازگاری آموزشی ب - سازگاری اجتماعی و ج - سازگاری عاطفی توصیف کرده است.

الف - سازگاری آموزشی یا تحصیلی

جریان شکل گیری خود پنداره تحصیلی از این قرار است. اگر دانش آموز در فعالیت های مختلف آموزشگاهی، در اکثر موضوع های درسی و در طی چندین سال متوالی، احساس شایستگی کند و از سوی دیگران کار و فعالیتش به طور مثبت ارزیابی شود یک احساس کلی شایستگی در وی - حداقل در ارتباط با یادگیری موضوع های درسی، ایجاد می شود. به همین منوال، اگر

کوشش های یادگیرنده در فعالیت های آموزشی با شکست مواجه شود و از دیگران ارزیابی منفی دریافت کند در او نسبت به توانایی اش دست کم در رابطه با یادگیری آموزشی یک احساس عمیق عدم شایستگی ایجاد می شود (سیف، ۱۳۷۸).

این احساس شایستگی و مهارت های شخصی، فرد را قادر خواهد کرد تا در مقابله با موقعیت های بحرانی زندگی، روش های واقع بینانه ای را به کار برد. البته دانش آموزشی که زیر فشار والدین و در رقابت شدید با همکلاسی های خود در گرفتن نمره های بالا توفیق می یابند غالباً شخصیتی نامتعادل، وسواسی و مضطرب دارند. بیکروودسایریک (۱۹۸۴) سازگاری تحصیلی را به عنوان داشتن نگرشهای مثبت نسبت به اهداف تحصیلی وضع شده، کامل کردن شروط تحصیلی، مؤثر بودن برای رسیدن به این شروط و نگرش مثبت به محیط تحصیلی تعریف کرده است (بالتز ۲۰۰۲، به نقل از عیدیان، ۱۳۸۵).

ب - سازگاری اجتماعی

سازگاری اجتماعی به وضعیتی اطلاق می شود که افراد خود را به تدریج و از روی عمد یا غیرعمد تعدیل می کنند تا با فرهنگ موجود سازگاری نمایند، هدف عمده و اصلی اجتماعی شدن هماهنگی فرد با محیط اجتماعی است تا با ارتباط سالم و مؤثری که بین فرد و جامعه برقرار می شود، زمینه رشد شخصی فراهم گردد. لذا مهمترین شاخص و نشانه ی اجتماعی از نقش های خود و نحوه ی عملکرد در نقش هاست، که به احتمال زیاد تحت تأثیر شخص قبلی، فرهنگ و انتظارات خانواده قرار می گیرد (والی پور، ۱۳۸۰). در حیات اجتماعی افراد متمدن، سازگاری اجتماعی حتی از پاسخ گفتن انسان به احتیاجات بدنی هم مهم تر است. انسان علاوه بر جنبه فیزیولوژیکی که دارد یک موجود اجتماعی است. چنانچه کودک احساس ناامنی کند و یا دانشجویی خود را تنها حس نماید و یا شخصی خود را شکست خورده بیندارد، لازم است به نحوی خود را با محیط سازش دهد. فرق اساسی بین سازگاری فیزیولوژیکی و اجتماعی آن است که در طی جریان اول تنها یک راه جهت برقرار کردن تعادل از دست رفته وجود دارد و حال آنکه در جریان دوم عدم برقراری تعادل با وجود ناراحتی و پریشانی شخص باعث مرگ او نمی شود ولی دائماً انسان با آن دست به گریبان است. مثلاً شخص گرسنه چنانچه غذا به او نرسد فوت می کند ولی شخصی که احتیاج به محبت دارد با داشتن زندگی پررنجی به حیات خود ادامه می دهد (توکلی، ۱۳۷۶) برای مشخص کردن این نوع سازگاری اجتماعی باید هم به خود فرد و هم به گروه دوستان، همسالان و محیط وی توجه نمود تا درک بهتری از سازگاری اجتماعی بدست آید (اسکات، ۱۹۸۹، به نقل از فرقدانی، ۱۳۸۳).

ج - سازگاری خانوادگی

مکانیسم هایی است که توسط آن یک فرد احساس امنیت و اعتماد نسبت به اعضای خانواده خصوصاً والدین می یابد و با آنها ارتباط درستی برقرار می کند، این نوع سازگاری از طریق رضایت کودکان از خانواده هایشان و درجه دوستی آنها با والدین ارزیابی می گردد. از یافته ها چنین بر می آید که سازگاری خانوادگی با سازگاری آموزش ارتباط نزدیک دارد و ابعاد سازگاری از یکدیگر تأثیر می پذیرند. ویژگی هایی را برای خانواده های سالم که اعضای آن کاملاً سازگار هستند در نظر گرفته اند.

د- سازگاری عاطفی

واکنش کودک در سال های اول زندگی خود مربوط به اطرافیان و اغلب عاطفی است. این گونه واکنش ها در ابتدا کلی است و نمی توان دقیقاً بر آن ها نام یکی از حالات عاطفی را گذارد. همراه با جریان عمومی رشد در تمامی زمینه ها، تظاهرات عاطفی مربوط به هر یک از حالات عاطفی به مرور مشخص تر و اختصاصی تر می شوند. در واقع یادگیری و کسب تجربه باعث می شود که بین تظاهرات عاطفی و محیط اجتماعی سازش به وجود آید. توجه و پشتیبانی از کودک باعث می شود که او به استقلالی که مورد نیازش است دست یابد. به تدریج که کودک بزرگتر می شود همراه با رشد کلامی و شکل گیری شخصیتی او و کسب تجربه و یادگیری تظاهرات عاطفی، کودک راهی اجتماعی تر و مناسب تری برای بروز می یابد. همراه با کاسته شدن حالات عاطفی غیرمنطقی کودک، در صورت لزوم تظاهرات عاطفی او تغییر شکل می دهد تا متناسب با موقعیت اجتماعی شوند و امنیت او را به مخاطره نیندازد (وظیفه شناس، ۱۳۸۰) انسانی که از نظر عاطفی رشد یافته است. در ایجاد رضایت و وفاداری تواناست و از خشنود کردن دیگران لذت می برد.

پیشینه پژوهش

حیدری و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی با عنوان تأثیر بازی های آموزشی بر مهارت های اجتماعی و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان پسر مدارس دولتی دوره دوم ابتدایی ناحیه دو شهر کرمان نشان دادند که متغیرهای پیشرفت تحصیلی ایجاد ارتباط با همسالان، مهارت اجتماعی، اطمینان زیاد به خود داشتن، رشد رفتار اجتماعی، رفتار غیر اجتماعی، میزان پرخاشگری و رفتار تکانشی به ترتیب بیشترین رابطه را با متغیر بازی های آموزشی داشت.

شیرانی (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان اثربخشی بازی های فکری بر خلاقیت کودکان ۱۰ تا ۱۲ ساله شهر سپاهان نشان داد که بازیهای فکری می تواند مولفه ابتکار بست و انعطاف پذیری خلاقیت را بهبود بخشیده ولی تأثیری در مولفه سیالی ندارد.

تربیتی و همکاران (۱۳۹۹) در پژوهشی با عنوان میزان تاثیر بازی و اسباب بازی ها در یادگیری و مهارت های فکری و جسمی کودکان نشان داد که علاوه بر اینکه بازی باعث رشد جسمی و روانی کودک می شود یکی از مهم ترین کانال های ارتباطی بین کودک و مخاطب نیز می تواند باشد از این طریق می تواند به بهترین نحو از دنیای کودکان آگاه شد شود. انتخاب اسباب بازی مناسب و نوع بازی نیز اصلی ترین راه یادگیری برای کودکان است و باعث خلاقیت و رشد فکری و جسمی می گردد

میرعربشاهی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان تاثیر بازی های گروهی و انفرادی در پیشرفت تحصیلی نشان دادند که معلمان در درس دیکته از بازی های مناسب برای تقویت این درس استفاده نمایند و ساعات ورزش کودکان را به نحو احسن مورد بهره برداری قرار دهند و بر فعالیت آنها نظارت داشته باشند تاثیر قابل مشاهده ای دارد.

بیان مساله :

هدف اصلی از این تحقیق، تعیین میزان رابطه ی بازی فکری با سازگاری اجتماعی در دانش آموزان ابتدایی ۹ و ۱۰ و ۱۱ ساله شهر سارбоگ بود. فرض اصلی تحقیق عبارت بود: بین بازی های فکری و سازگاری اجتماعی دانش آموزان رابطه ی معناداری وجود دارد.

روش نمونه گیری

جامعه ی آماری، نمونه و روش نمونه گیری: روش پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی است. جامعه ی آماری این پژوهش کلیه ی دانش آموزان پسر مقطع ابتدایی شهر سارбоگ بودند که با توجه به میزان برآورد حجم آماری و روش پژوهش که توصیفی از نوع همبستگی بود، از میان آنان، ۶۰ نفر به شکل نمونه گیری تصادفی خوشه ای چند مرحله ای گزینش شدند.

تعیین حجم نمونه:

اخذ تصمیم درباره حجم نمونه، از لحاظ تامین میزان دقت نتایج نمونه گیری و صرفه جویی در مقدار وقت و هزینه، از اهمیتی خاص برخوردار است. بدیهی است که بزرگ بودن حجم نمونه موجب صرف هزینه و وقت زیاد، و کوچک بودن حجم نمونه موجب عدم دقت کافی برآوردها می شود. سعی ما بر این است که در چارچوب اطلاعات موجود و با توجه به وقت و هزینه ممکن و دقت لازم، مناسب ترین حجم ممکن نمونه را انتخاب کنیم.

بدین ترتیب برای تعیین حجم نمونه به سراغ علم آمار می رویم و حجم نمونه را با در نظر گرفتن میزان دقت و سطح اطمینان مورد نظر محاسبه می کنیم.

برای تعیین تعداد نمونه مورد نیاز جهت برآورد پارامتر مورد نظر (برای مثال نسبت یک صفت خاص در جامعه، مانند نسبت معلمان ورزشکار) باید میزان اشتباه مجاز در برآورد پارامتر را در نظر گرفت. مقدار اشتباه مجاز معمولاً به صورت تفاوت میان پارامتر و برآورد آن بیان می شود. در برخی از پژوهش های علوم رفتاری که از طریق نمونه گیری انجام می شود، معمولاً یافتن برآورد برای نسبت صفت متغیر در جامعه (دانش آموزان ابتدایی شهر بنت) مد نظر است.

در صورتی که بخواهیم نسبت افراد جامعه که دارای یک ویژگی خاصی هستند (دانش آموزان ابتدایی) را برآورد کنیم، جهت محاسبه حجم نمونه مورد نیاز از رابطه زیر استفاده می‌شود:

که در آن برآورد نسبت صفت متغیر با استفاده از مطالعات قبلی و است. همچنین مقدار متغیر نرمال با سطح اطمینان است که از جدول مربوطه استخراج می‌شود و در سطح اطمینان ۰/۹۵ برابر ۱/۹۶ است. و در صورتی که حجم نمونه بیشتر از ۳۰ باشد، بر اساس قضیه حد مرکزی، توزیع میانگین نمونه به صورت بهنجار (نرمال) خواهد بود.

چنانچه مقدار در دسترس نباشد، می‌توان آن را مساوی ۰/۵ اختیار کرد. در این حالت مقدار واریانس (دانش آموزان ابتدایی) به حداکثر خود یعنی ۰/۲۵ می‌رسد.

چنانچه تعداد نمونه (n) بدست آمده از فرمول فوق نسبت به حجم جامعه (N) کوچک باشد ()، حجم نمونه محاسبه شده به عنوان نمونه نهایی مورد نظر قرار می‌گیرد. در غیر اینصورت، تعداد نمونه را n0 نامیده و با استفاده از رابطه زیر تعداد نمونه را برای حجم نهایی تعدیل می‌کنیم:

در این رابطه n0 حجم نمونه است که باید تعدیل شود.

قابل ذکر است اگر از همان ابتدا بخواهیم با توجه به حجم جامعه، نمونه را برآورد کنیم، فرمول فوق به قرار زیر خواهد بود (پس از جایگذاری فرمول قبل و خلاصه نمودن فرمول):

فرمول فوق، فرمول کوکران برای جامعه معین می‌باشد.

تعیین حجم نمونه در این پژوهش

حال برای تعیین حجم نمونه در این پژوهش سطح اطمینان را برابر ۰,۹۵ در نظر می‌گیریم (به عبارت دیگر ۵ درصد خطا را تحمل می‌کنیم). ضمناً مقدار اشتباه مجاز در برآورد نسبت یک ویژگی خاص را (مثلاً درصد (نسبت) آشنایی مدیران با وظایف خویش در رسیدن به اهداف) را برابر ۰,۰۵ در نظر می‌گیریم. ضمناً حجم جامعه کل نیز برابر با ۶۰ نفر می‌باشد.

در این صورت :

$$n = \frac{60(1.96)^2(0.25)}{60(0.05)^2 + (1.96)^2(0.25)} = 52$$

بنابراین حجم بهینه نمونه مساوی با ۵۲ نفر خواهد بود.

ابزار سنجش:

روش‌های آماری: داده‌ها از طریق نرم افزار (SPSS ۲۶) تجزیه و تحلیل شد. از شاخص‌های آمار توصیفی میانگین و انحراف استاندارد و شاخص‌های آمار استنباطی، ضریب همبستگی پیرسون، تحلیل واریانس برای تجزیه و تحلیل داده‌ها، استفاده گردید.

معرفی ابزار

پرسشنامه سازگاری اجتماعی توسط سهرابی و سامانی (۱۳۹۰) به منظور سنجش سازگاری اجتماعی طراحی و تدوین شده است. این پرسشنامه دارای ۱۵ سوال و ۵ بعد سازگاری شخصی، سازگاری اجتماعی، سازگاری تحصیلی، سازگاری شغلی و سازگاری خانوادگی می باشد و بر اساس طیف لیکرت با سوالاتی مانند (مشکلی که برایم پیش آمده، ارتباط صمیمی مرا با دیگران و کسانی که با من زندگی می کنند را ضعیف می کند.) به سنجش سازگاری اجتماعی می پردازد.

تعریف عملیاتی متغیر پرسشنامه

در این تحقیق منظور از سازگاری اجتماعی نمره ای است که پاسخ دهندگان به سوالات ۱۵ گویه ای پرسشنامه سازگاری اجتماعی می دهند.

مولفه های پرسشنامه و پرسشنامه

توزیع سوالات پرسشنامه

شماره سوالها	تعداد سوالها	ابعاد پرسشنامه
۱ تا ۳	۳	سازگاری شخصی
۴ تا ۶	۳	سازگاری اجتماعی
۷ تا ۹	۳	سازگاری تحصیلی
۱۰ تا ۱۲	۳	سازگاری محیطی
۱۳ تا ۱۵	۳	سازگاری خانوادگی

ردیف	شرح مشکل	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	به هیچ وجه
	برخی اوقات مشکلات روزمره افراد، توانایی آنها در انجام امور و کارهای روزمره را تحت تاثیر قرار می دهد. برای بررسی تاثیر مشکلات شما بر روی هر یک از ابعاد زندگی خواهشمند است میزان موافقت یا مخالفت خود را با هر کدام از موارد زیر با علامت ضربدر مشخص کنید.	خیلی شدید								
۱	مشکلی که برایم پیش آمده، توانایی مرا در انجام کارهای شخصی ام دچار ضعف می کند.	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰
۲	مشکلی که برایم پیش آمده، فعالیت های مربوط به اوقات فراغت شخصی مرا ضعیف می کند (گوش دادن به موسیقی، تماشای تلویزیون، مطالعه کردن، پیاده روی، باغبانی کردن).	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰
۳	مشکلی که برایم پیش آمده، توانایی انجام مدیریت کارهای شخصی ام را در من ضعیف می کند (مرتب کردن اتاقم، نظافت کردن، بی نظمی در کارها).	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰
۴	مشکلی که برایم پیش آمده، تحمل دیگران را برای من سخت می کند (زود رنج شدن، مستعد شدن برای عصبانیت، به اعتنایی به دیگران).	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰
۵	مشکلی که برایم پیش آمده، فعالیت های تفریح مرا دچار ضعف می کند (مهمانی رفتن، پذیرایی از میهمان ها، تفریح با دوستان، بازی ها و ...)	۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰

									فعالیت های گروهی).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۶ مشکلی که برایم پیش آمده، ارتباط صمیمی مرا با دیگران و کسانی که با من زندگی می کنند را ضعیف می کند.
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۷ مشکلی که برایم پیش آمده، فعالیت های تحصیلی مرا ضعیف می کند (تمرکز برای مطالعه، مدت زمان مطالعه، روش مطالعه، مشارکت در کلاس).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۸ مشکلی که برایم پیش آمده، انگیزه تحصیلی مرا ضعیف می کند (بی حوصلگی به هنگام مطالعه، بی رغبتی و کمرختی برای شروع مطالعه، بی میلی در انجام تکالیف درسی).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹ مشکلی که برایم پیش آمده، عملکرد تحصیلی مرا تضعیف می کند (پایین آمدن نمرات، ارئه تکالیف ضعیف).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۱۰ مشکلی که برایم پیش آمده، انجام امور شغلی ام را ضعیف می کند (ضعف در انجام وظایف شغلی، حضور نامرتب در محیط کار).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۱۱ مشکلی که برایم پیش آمده، ارتباط مرا در محیط کار با دیگران تضعیف می کند (ضعف در انجام وظایف شغلی، حضور نامرتب در محیط کار).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۱۲ مشکلی که برایم پیش آمده، انگیزه مرا برای کار کردن ضعیف می کند (بی رغبتی به محیط کار، بی حوصلگی برای رفتن به سر کار، بی رغبتی به انجام کارها).
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۱۳ مشکلی که برایم پیش آمده، ارتباطم را با اعضای خانواده ام ضعیف می کند (تمایلی به تنهایی، کاهش میزان گفتگو، کاهش حضور در خانه، قهر کردن).

۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	مشکلی که برایم پیش آمده، باعث درگیری با اعضای خانواده ام می شود (آمادگی برای پرخشگری به اعضای خانواده، زیاد شدن بحث و مجادله با اعضای خانواده).	۱۴
۰	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	مشکلی که برایم پیش آمده، انگیزه ام را برای پرداختن به امور مربوط به خانه و خانواده ضعیف می کند (انجام وظایف خانوادگی، توجه به نیاز دیگر اعضای خانواده).	۱۵

تحلیل بر اساس مولفه های پرسشنامه

به این ترتیب که ابتدا پرسشنامه ها را بین جامعه خود تقسیم و پس از تکمیل پرسشنامه ها داده ها را وارد نرم افزار اس پی اس کنید. البته قبل از وارد کردن داده ها شما باید پرسشنامه را در نرم افزار اس پی اس تعریف کنید و سپس شروع به وارد کردن داده ها کنید.

چگونگی کار را برای شفافیت بیشتر به صورت مرحله به مرحله توضیح می دهیم

مرحله اول. وارد کردن اطلاعات تمامی سوالات پرسشنامه (دقت کنید که شما باید بر اساس طیف لیکرت عمل کنید .

مرحله دوم. پس از وارد کردن داده های همه سوالات، سوالات مربوط به هر مولفه را کمپیوت (compute) کنید. مثلا اگر مولفه اول X و سوالات آن ۱ تا ۷ است شما باید سوالات ۱ تا ۷ را compute کنید تا مولفه X ایجاد شود.

به همین ترتیب همه مولفه ها را ایجاد کنید و پس از این کار در نهایت شما باید همه مولفه ها که ایجاد کردید را با هم compute کنید تا این بار متغیر اصلی تحقیق به وجود بیاید که به طور مثال متغیر مدیریت دانش یا ... است.

مرحله سوم. حالا شما هم مولفه ها را به وجود آورده اید و هم متغیر اصلی تحقیق را؛ حالا می توانید از گزینه آنالیز هر آزمونی که می خواهید برای این پرسشنامه (متغیر) بگیرید.

مثلا می توانید آزمون توصیفی (میانگین، انحراف استاندارد، واریانس) یا می توانید آزمون همبستگی را با یک متغیر دیگر بگیرید.

نمره گذاری پرسشنامه:

پایه شدید								
۸	۷	۶	۵	۴	۳	۲	۱	۰

برای محاسبه امتیاز هر زیرمقیاس، نمره تک تک گویه های مربوط به آن زیرمقیاس را با هم جمع کنید. برای محاسبه امتیاز کلی پرسشنامه، نمره همه گویه های پرسشنامه را با هم جمع کنید. دامنه امتیاز این پرسشنامه بین ۰ تا ۱۲۰ خواهد بود. هر چه امتیاز حاصل شده از این پرسشنامه بیشتر باشد، نشان دهنده میزان بیشتر سازگاری اجتماعی خواهد بود و بالعکس.

روایی و پایایی پرسشنامه

روایی ابزار جمع آوری داده ها

اعتبار یا روایی با این مسئله سر و کار دارد که یک ابزار اندازه گیری تا چه حد چیزی را اندازه می گیرد که ما فکر می کنیم (سرمد و همکاران، ۱۳۹۰). در پژوهش ربیعی (۱۳۹۲) روایی محتوایی و صوری و ملاکی این پرسشنامه مناسب ارزیابی شده است.

پایایی ابزارهای جمع آوری داده ها

قابلیت اعتماد یا پایایی یک ابزار عبارت است از درجه ثبات آن در اندازه گیری هر آنچه اندازه می گیرد یعنی اینکه ابزار اندازه گیری در شرایط یکسان تا چه اندازه نتایج یکسانی به دست می دهد (سرمد و همکاران، ۱۳۹۰). ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده در پژوهش ربیعی (۱۳۹۲) برای این پرسشنامه بالای ۰/۶ برآورد شد.

ضریب پایایی پرسشنامه

پرسشنامه	ضریب پایایی (آلفای کرونباخ)
سازگاری شخصی	۰/۶۴
سازگاری اجتماعی	۰/۷۳

۰/۸۴	سازگاری تحصیلی
۰/۷۶	سازگاری محیطی
۰/۸۲	سازگاری خانوادگی

روش کار

در سه مرحله کار تحقیق انجام شد:

مرحله اول: پرسشنامه سازگاری اجتماعی سهرابی و سامانی (۱۳۹۰) توزیع شد و تکمیل گردید.

در مرحله دوم: بازی فکری سودوکو و منچ و مارپله و شطرنج در ۱۰ هفته بین دانش آموزان تمرین و تکرار شد.

در مرحله سوم: مجدداً بعد از بازی های فکری پرسشنامه سازگاری اجتماعی سهرابی و سامانی (۱۳۹۰) انجام شد.

نتایج بدست آمده در نرم افزار تحلیلی spss 26 مورد ارزیابی و تحلیل قرار گرفت.

بحث و نتیجه گیری

آمار توصیفی سازگاری اجتماعی در حالت پیش آزمون مرحله اول و پس آزمون مرحله سوم

متغیرها	فراوانی	حداقل نمره	حداکثر نمره	میانگین	انحراف استاندارد
سازگاری شخصی قبل اجرا	۵۲	۱۷	۲۸	۲۳	۳
سازگاری تحصیلی بسط قبل اجرا	۵۲	۶	۱۵	۱۰	۳
سازگاری محیطی ابتکار قبل اجرا	۵۲	۷	۲۳	۱۶	۵
سازگاری خانوادگی قبل اجرا	۵۲	۴	۱۷	۱۲	۴
سازگاری اجتماعی قبل اجرا	۵۲	۴۳	۸۱	۶۲	۱۰
سازگاری شخصی قبل اجرا	۵۲	۱۲	۳۲	۲۸	۴
سازگاری تحصیلی بسط قبل اجرا	۵۲	۱۳	۱۸	۱۶	۲
سازگاری محیطی ابتکار قبل اجرا	۵۲	۱۵	۲۴	۲۰	۳
سازگاری خانوادگی قبل اجرا	۵۲	۱۳	۲۷	۲۱	۴
سازگاری اجتماعی قبل اجرا	۵۲	۷۳	۹۸	۸۵	۷

۱/۱۷	۱۶	۱۸	۱۳/۴۴	۵۲	سازگاری اجتماعی قبل اجرا
۰/۷۸	۱۸/۴۶	۱۹/۹۹	۱۷	۵۲	سازگاری اجتماعی بعد اجرا

نشان می دهد سازگاری اجتماعی پس از اجرای بازی های فکری از بالاترین میانگین نسبت به پیش از اجرای بازی ها برخوردار است پس نتیجه می گیریم که بازی های فکری در میزان سازگاری اجتماعی دانش آموزان موثر است.

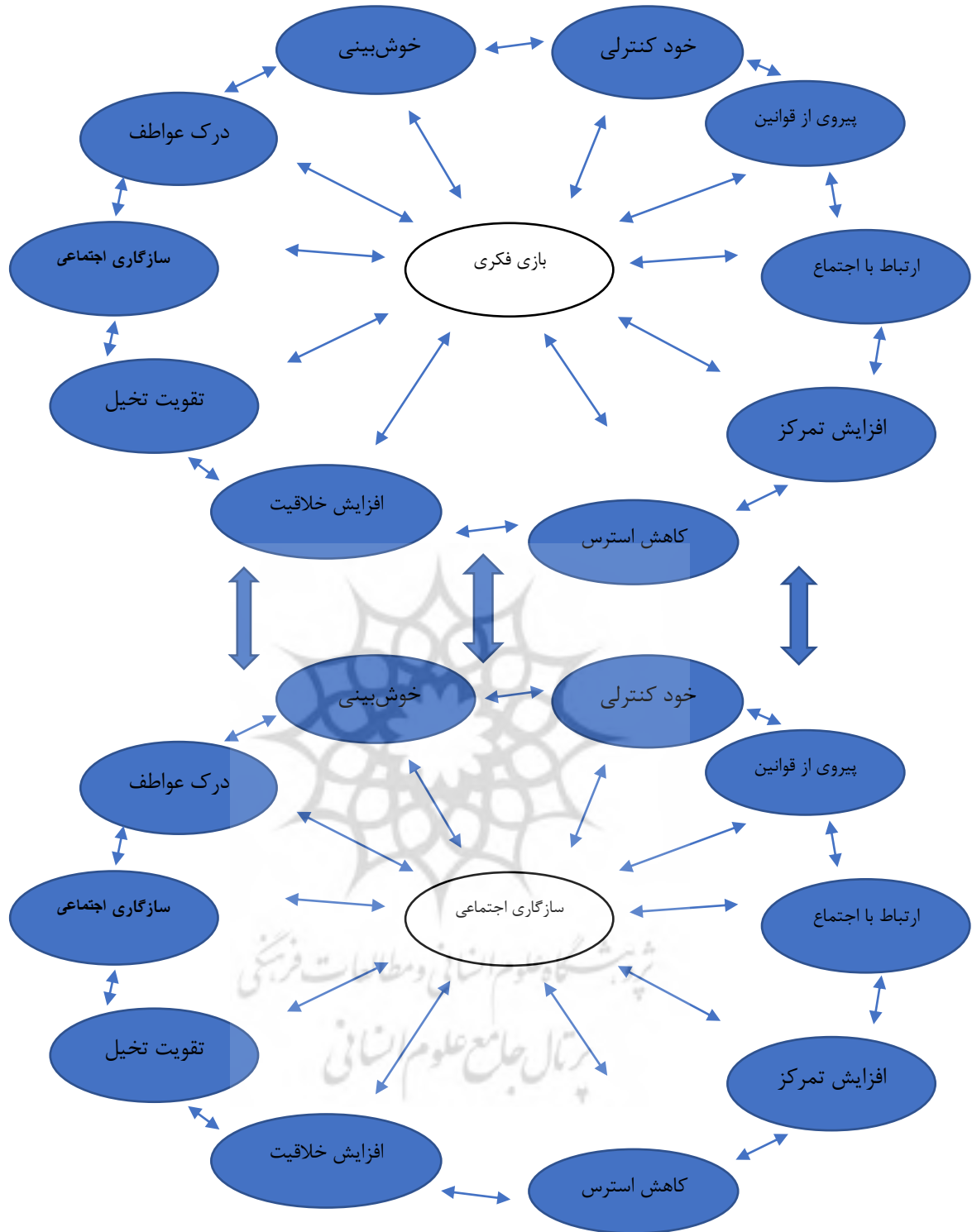
فرضیه : بازیهای فکری بر پیشرفت تحصیلی دانش آموزان رابطه معنی داری دارد.

جدول ۱-آزمون اثرات در ترکیب متغیر

متغیرها	تعداد	A	F	سطح معناداری
سازگاری شخصی	۵۲	۱	۳۳/۱۴۷	۰/۰۰۴
سازگاری تحصیلی	۵۲	۱	۶۷/۰۲۲	۰/۰۰۱
سازگاری محیطی	۵۲	۱	۶۵/۱۸۵	۰/۰۰۱
سازگاری خانوادگی	۵۲	۱	۳۱/۳۷۳	۰/۰۰۱

می توان نتیجه گرفت که در سطح کمتر از ۰/۰۱ به مقدار ۰/۰۰۱ معنی داری گردیده است. بنابر این نتیجه می شود گرفت که ترکیب خطی متغیر سازگاری اجتماعی در حالت پس از اجرای بازی ها رابطه معنی داری وجود دارد. پس نتیجه می گیریم که بازی های فکری با میزان سازگاری اجتماعی دانش آموزان رابطه معنی داری دارد.

هدف از مطالعه حاضر، تعیین میزان رابطه ی بین بازی های فکری با سازگاری اجتماعی دانش آموزان بود. یافته های پژوهش نشان داد که اجرای بازی های فکری با سازگاری اجتماعی و مولفه های آن در دانش آموزان ابتدایی پسر رابطه معناداری دارد. این یافته ها نتایج نشان می دهد بازی فکری از طریق خود کنترلی، پیروی از قوانین، ارتباط با اجتماع، افزایش تمرکز، توجه و ادراک درک بهتر مفاهیم درسی با استفاده از بازی های فکری تقویت تخیل و افزایش خلاقیت فواید بازی های فکری برای رشد اجتماعی کودک تقویت اعتماد به نفس کاهش استرس افزایش تعاملات مثبت میان کودک با اعضای خانواده موجب سازگاری اجتماعی دانش آموز می شود:

نتایج این پژوهش نشان داد که بازی فکری تا حد زیادی با ارتباطات اجتماعی و نحوه تعامل با دیگران در ارتباط است و در مهارت‌های اجتماعی، به‌ویژه پذیرش اجتماعی از طریق بازی های فکری بسیار تعیین کننده است. ناتوانی در بروز بموقع مهارت‌های اجتماعی می‌تواند سلامت فکری، جسمانی و روانی نوجوانان را تهدید کند و سلامت روانی آنان را به خطر بیندازد. گاهی هیجان‌های نابجا، به شناخت و دانش غلط منجر می‌شود و زندگی اجتماعی، تحصیلی، شغلی و خانوادگی افراد را در معرض خطر قرار می‌دهد که محل بروز این هیجان‌ها و کنترل آن بازی های فکری است.

در کل، بازی می تواند کنترل استرس رفتار های اجتماعی را در دست بگیرد اما افرادی که تعاملات پایینی دارند، در مواجهه با استرس های زندگی و سازگاری، انطباق ضعیف تری خواهند داشت و در نتیجه، بیشتر به افسردگی و ناامیدی و دیگر پیامدهای منفی زندگی مبتلا می شوند و سلامت روان آنها مورد تهدید قرار می گیرد و بر عکس با تاثیر از بازی های فکری، افرادی که هوش هیجانی بالایی دارند، سبک زندگی خود را به گونه ای ترتیب می دهند که پیامدهای منفی کمتری را تجربه می کنند. آنها همچنین در ایجاد و حفظ روابط کیفی بالا مهارت دارند.

با توجه به یافته های پژوهش، به نظر می آید به کارگیری بازی های فکری غیر مجازی برای کنترل مهارت های اجتماعی در طول دوران تحصیل، رویکرد مؤثری برای کاهش مشکلات رفتاری و پریشانی های هیجانی و نهایتاً سازگاری اجتماعی را به همراه خواهد داشت. بنابراین، با توجه به رابطه ی معنادار بین بازی های فکری و سازگاری اجتماعی، مؤلفه های بازی های فکری به منظور افزایش خلاقیت و تاثیر مؤثر در سازگاری اجتماعی برای دانش آموزان بسیار کلیدی است.

منابع

۱. امین منصور، فریبا (۱۳۸۶). عوامل افت تحصیلی دانش آموزان و راههای مقابله با آن، انتشارات اعتدال.
 ۲. احمد وند، محمد علی (۱۳۷۲). روانشناسی بازی. چاپ اول. تدوین توسط عیسی ابراهیم زاده. مرکز چاپ و انتشارات دانشگاه پیام نور، تهران.
 ۳. اسدی، معصومه (۱۳۹۰). پیشنهاداتی به والدین برای پیشرفت تحصیلی انتشارات روزنامه جام جم تهران.
 ۴. پارسا، محمد (۱۳۷۰). روان شناسی رشد کودک و نوجوان. چاپ سوم، انتشارات بعثت.
 ۵. شارب، اولین (۱۷۱۷) بازی تفکر کودک است. دوم (اول ۱۳۷۹)، با ترجمه قاسم قاضی و نعمت کدیور. نشر آموزش،
 ۶. اسکندری نسب، علی اصغر، اسکندری نسب، حمید (۱۳۹۹) هوش هیجانی (EQ) و مدیران کار آمد، انتشارات ماهواره.
 ۷. حبیب الهی، محمد، صادقیان، مهناز، چراغچی، مریم السادات (۱۳۹۲) کودک و بازی و اسباب بازی، قم انتشارات ابتکارات دانش
 ۸. شاکر، محمد (۱۳۹۲) بازی های فکری، انتشارات مدرسه
 ۹. چای، فلاح (۱۳۸۵) بازی و رشد کودکان، انتشارات انجمن اولیاء و مربیان.
 ۱۰. یار احمدیان، احمد، شرفی راد، حیدر (۱۳۹۴) تحلیل رابطه ی بین هوش هیجانی و سازگاری اجتماعی در نوجوانان.
 ۱۱. حسینی، یلدا (۱۳۹۲)، بررسی ارتباط بین هوش هیجانی و رفتار شهروندی سازمانی در سازمان اوقاف و امور خیریه (مطالعه موردی: کارکنان سازمان اوقاف و امور خیریه در استان های اصفهان، تهران و خراسان رضوی)، پایان نامه کارشناسی ارشد رشته مدیریت دولتی، دانشگاه علامه طباطبایی.
 ۱۲. سرمد، ز.؛ بازرگان، ع. و حجازی، ا. (۱۳۸۷) روش های تحقیق در علوم رفتاری، چاپ دوازدهم، تهران: انتشارات آگاه.
 ۱۳. گلمن، دانیل (۱۳۸۲). هوش هیجانی. ترجمه نسرين پارسا. چاپ دوم. انتشارات رشد.
 ۱۴. حجازی، الهه، بازرگان، عباس، سرمد، زهره (۱۳۷۶) روش های تحقیق در علوم رفتاری، انتشارات نشر آگه
۱. Mayer, J.D, & Salovey, P. (1997). What is emotional intelligence? In P. Salovey, & D. Sluyter (Eds), Emotional development and emotional intelligence: Educational implications. New York: Basic Books.